

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ

**Методичні рекомендації
до лабораторних робіт
для студентів спеціальності
291 "Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії"
першого (бакалаврського) рівня**

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2021

УДК 330.1(07.034)

О-75

Укладач Г. Ф. Азаренков

Затверджено на засіданні кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу.

Протокол № 5 від 17.11.2020 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Основи економіки [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до лабораторних робіт для студентів спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" першого (бакалаврського) рівня / уклад. Г. Ф. Азаренков. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 50 с.

Подано тематичний план лабораторних занять та їхній зміст за змістовими модулями й темами. Наведено типові приклади завдань для лабораторних занять і методичні рекомендації до їх вирішення, критерії оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 330.1(07.034)

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2021

Вступ

Метою проведення лабораторних занять з навчальної дисципліни "Основи економіки" є закріплення та поглиблення у студентів комплексного сприйняття економічних категорій як системи, чіткого визначення та розмежування категорійного апарату базових понять, виявлення взаємодії економічних явищ і процесів, виходячи з їх сутнісної основи; розуміння законів та основних тенденцій економічного розвитку суспільства та формування компетентностей для подальшого вивчення навчальних дисциплін економічного профілю студентами спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії".

Лабораторні заняття з навчальної дисципліни є одним із видів роботи студентів першого (бакалаврського) рівня, які спрямовані на закріплення та поглиблення теоретичних знань студентів, а також сприяють набуттю професійних компетентностей та практичних навичок щодо вирішення прикладних завдань економічного спрямування. У процесі вивчення навчальної дисципліни студент набуває компетентності класифікувати та ранжувати економічні потреби суспільства; визначати ефективний, неефективний і неможливий варіанти виробництва; виявляти характерні риси та функції ринку; враховувати економічні та соціальні наслідки монополізму в економіці; виявляти закономірності формування суб'єктів підприємницької діяльності в Україні; розрізняти механізми функціонування ресурсних ринків: праці, капіталу, землі, нерухомості; визначати види доходів та джерела їх формування; класифікувати типи підприємств, їх переваги та недоліки; оцінювати роль малого бізнесу в ринковій економіці; обробляти основні результати і показники макроекономіки; визначати чинники і критерії макроекономічного зростання та економічного розвитку; оцінювати наслідки безробіття та інфляції в економіці; визначати форми подолання макроекономічної нестабільності; виявляти закономірності функціонування грошового ринку, банківської та фінансової систем; класифікувати основні види податків; виявляти наслідки впливу грошових реформ на економічну політику держави; визначати принципи формування державного бюджету; виявляти закономірності функціонування світової економіки, форми міжнародних економічних зв'язків; визначати кількість грошей, необхідних для обігу; розраховувати ціну ринкової рівноваги та рівноважну кількість; розраховувати показники еластичності попиту та пропозиції; розраховувати

номінальні та реальні доходи: заробітну плату, прибуток, відсоток, ренту; визначати доцільність створення підприємства в конкретній сфері підприємницької діяльності; розраховувати амортизацію, основний і оборотний капітал; розраховувати розмір прибутку та норми прибутку; розраховувати номінальний та реальний відсотки; визначати ціну землі; розраховувати показник ВВП за доходами та за видатками; значення номінального та реального ВВП; розраховувати рівень безробіття та інфляції; виокремлювати чинники, що впливають на валютний курс.

Лабораторні заняття з навчальної дисципліни "Основи економіки" проводяться у аудиторіях Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. Під час підготовки до конкретного лабораторного заняття в межах виконання відповідного завдання (табл. 1) студенти формують звіт, зміст якого відповідає зазначеним викладачем вимогам, захищають його під час аудиторного заняття перед викладачем і аудиторією одногрупників.

1. Завдання для лабораторних занять

Завдання для лабораторних занять, які передбачені навчальним планом і програмою навчальної дисципліни для засвоєння теоретичних знань і практичних навичок, наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Теми лабораторних занять

Назви тем	Програмні питання	Перелік лабораторних завдань	Рекомендована література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1			
Загальні основи економічної теорії			
Тема 2. Фундаментальні проблеми економіки			
Потреби й ресурси. Виробництво. Економічний вибір. Витрати виробництва	1. Сутність потреб та їхні види. 2. Закон зростаючих потреб. 3. Економічні ресурси: земля, праця, капітал, підприємницькі здібності, наука, інформація	Чому на сучасному етапі науку виокремлюють як окремий вид виробничих ресурсів, адже її досягнення втілено, переважно, у капітальних або трудових ресурсах?	Основна: [6, с. 11–12; 7, с. 18–22; 8, с. 52–65]. Додаткова: [31, с. 21–29; 34, с. 39–56; 40, с. 26–40; 44, с. 174–191; 48, с. 73–98]
	4. Економічний вибір. Альтернативні витрати. 5. Крива виробничих можливостей. 6. Виробництво та його структура	Розкажіть про альтернативні витрати присутності на семінарі. Чим обґрунтовано цей вибір?	
	7. Постійні та змінні витрати фірми. 8. Загальні витрати. Середні витрати. 9. Граничні витрати на виробництво продукту	Чи може бути доцільним продовження виробництва, якщо дохід від реалізації товару менший, ніж витрати на його виробництво? Відповідь обґрунтуйте	
	10. Витрати фірми в короткостроковому й довгостроковому періодах. 11. Економічні та бухгалтерські витрати. Альтернативні витрати фірми	Яке практичне значення мають для підприємця середні, граничні й постійні витрати?	

1	2	3	4
Тема 4. Основні суб'єкти та принципи ринкової економіки			
Характерні особливості ринкової економіки. Переваги та недоліки ринкової економіки. Конкуренція та її види. Суб'єкти ринкової економіки	<p>1. Приватна власність як основа ринкової економіки. Її переваги й недоліки.</p> <p>2. Роль цінового механізму в ринковій економіці.</p> <p>3. Особистий інтерес і конкуренція як рушійні сили розвитку ринку</p>	Чому не всі підприємства під час переходу до ринкових відносин можуть бути передані до приватної власності?	<p>Основна: [7, с. 23–27, 70–90; 8, с. 68–71, 81–90, 93–107].</p> <p>Додаткова: [31, с. 35–42, 135–140; 34, с. 189–210; 40, с. 161–174; 44, с. 79–91]</p>
	<p>4. Переваги ринкової економіки.</p> <p>5. Що не забезпечує ринкова економіка.</p> <p>6. Способи зменшення впливу негативних чинників</p>	Чому підприємці не зацікавлені створювати суспільні блага?	
	<p>7. Сутність конкуренції та її роль у ринковій економіці.</p> <p>8. Типи конкурентних ринків.</p> <p>9. Внутрішньогалузева і міжгалузева конкуренція</p>	Чому навіть підприємство-монополіст у ринковій економіці не може вважати себе повністю захищеним від конкурентів?	
	<p>10. Фірма як основна виробнича сила в ринковій економіці.</p> <p>11. Роль домогосподарств на ринку.</p> <p>12. Держава як суб'єкт ринкової економіки.</p> <p>13. Взаємодія між суб'єктами в умовах ринкових відносин</p>	Як змінюється роль держави у трансформаційній економіці?	

1	2	3	4
Змістовий модуль 2			
Мікроекономічні аспекти функціонування економіки			
Тема 6. Типи ринків			
Ринок товарів і послуг. Ринки ресурсів	1. Споживчий ринок. Роздрібна торгівля. 2. Особливості оптової торгівлі товарами. 3. Ринок товарів і послуг виробничого призначення	Чим виправдано існування в економіці цілої "армії" оптових посередників? Якщо торгівля не створює нову вартість, то чому ціна товару в роздрібній мережі вища за ціни виробника?	Основна: [6, с. 91–94; 8, с. 95–97]. Додаткова: [31, с. 100–119; 37, с. 151–160; 40, с. 287–335; 48, с. 173–215]
	4. Ринок природних ресурсів. 5. Ринок праці. 6. Ринок капіталів. 7. Інтелектуальний продукт та особливості його реалізації	Чим ринок праці відрізняється від інших товарних ринків?	
Тема 8. Гроші в ринковій економіці			
Гроші: сутність, види, функції. Закон грошового обігу. Грошові агрегати	1. Гроші: сутність і види. Вимоги до грошей. 2. Функції грошей. 3. Грошові одиниці різних країн. Курс валюти. 4. Еволюція грошей	Чи можуть сучасні гроші виконувати функцію міри вартості?	Основна: [6, с. 40–47, 185–187; 7, с. 138–149; 8, с. 447–457]. Додаткова: [31, с. 71–85; 34, с. 152–172; 44, с. 117–142]
	5. Закон грошового обігу. 6. Грошові агрегати. 7. Грошова система держави	Чи може не змінитися середній рівень цін в економіці, якщо збільшиться кількість грошей в обігу?	
Змістовий модуль 3			
Основи макроекономіки			
Тема 10. Національна економіка та результати її функціонування			
Предмет і метод макроекономіки. Система національних рахунків і її показники. ВВП, ВНП. Показники системи національних рахунків	1. Предмет макроекономіки. 2. Функції макроекономіки та її зв'язок з іншими економічними науками. 3. Макроекономічне моделювання	Чим макроекономічні агрегати відрізняються від інших економічних показників?	Основна: [6, с. 169–172; 7, с. 164–198; 8, с. 387–397]. Додаткова: [29, с. 15–38, 54–82; 36, с. 11–38; 49, с. 359–376]

1	2	3	4
	4. Сутність і структура системи національних рахунків. 5. ВВП і ВНП як основні показники розвитку країни. 6. Методи розрахунку ВНП. Тіньова економіка	Чи може наявність у країні тіньової економіки бути позитивним явищем? Відповідь поясніть	
	7. Чистий національний продукт. 8. Національний дохід. 9. Національне багатство та його структура	Яку роль відіграє амортизаційна політика в економічному розвитку країни?	
Тема 12. Зайнятість та безробіття			
Зайнятість. Безробіття: визначення та вимірювання. Типи безробіття та його наслідки Державна політика у сфері зайнятості	1. Зайнятість. Повна зайнятість. Економічно активне населення. 2. Безробіття. Природний рівень безробіття. 3. Показники вимірювання безробіття	Чи є безробітним студент денної форми навчання, пенсіонер за віком, домогосподарка? Відповідь обґрунтуйте	Основна: [6, с. 191–198; 7, с. 225–240; 8, с. 302–310]. Додаткова: [29, с. 388–422; 31, с. 217–227; 44, с. 47–55, 48, с. 493–504]
4. Структурне, циклічне, фрикційне й сезонне безробіття. 5. Соціально-економічні наслідки безробіття. 6. Закон А. Оукена. Необхідність у регулюванні зайнятості	Чому фрикційне безробіття є доцільним в економіці?		
7. Інструменти державної політики зайнятості. 8. Державна політика зайнятості в Україні. 9. Державна політика зайнятості в різних країнах світу	Чи не призводить виплата допомоги безробітним до поширення паразитичного способу життя в суспільстві? Що може запобігти такій тенденції?		

1	2	3	4
Тема 14. Регулівна роль держави в ринковій економіці			
Державне регулювання економіки. Теорії державного регулювання. Основні напрями та інструменти державного регулювання	1. Сутність і необхідність у державному регулюванні. 2. "Провали" ринку. 3. "Провали" держави. 4. Цілі державного регулювання	Яку із цілей державного регулювання ви вважаєте найголовнішою? Чому?	Основна: [7, с. 244–257; 8, с. 549–576]. Додаткова: [31, с. 453–494; 34, с. 175–182; 36, с. 115–120; 40, с. 396–425]
	5. Класична теорія державного регулювання. 6. Кейнсіанська теорія державного регулювання. 7. Альтернативні концепції	Чи можливе об'єднання кейнсіанських і класичних положень під час формування економічної політики однієї країни? Відповідь обґрунтуйте	
	8. Адміністративно-правові засоби. 9. Державні фінанси. 10. Грошово-кредитні засоби впливу. 11. Зовнішньоекономічні інструменти. 12. Державна власність	Чому держава не може обмежитися, наприклад, тільки адміністративно-правовими засобами впливу на економіку?	
Тема 16. Соціально-економічна політика держави			
Доходи та їхнє вимірювання. Державна політика доходів	1. Сутність і види доходів. 2. Розподіл особистого доходу громадян. 3. Диференціація доходів у суспільстві	Чи вважаєте ви, що дохід людини є об'єктивним показником її цінності для суспільства?	Основна: [8, с. 606–622]. Додаткова: [31, с. 134–148; 34, с. 198–206; 40, с. 380–386; 44, с. 160–164; 49, с. 505–510]
	4. Політика регулювання та індексації доходів. 5. Державна підтримка найбільш вразливих верств населення. 6. Особливості соціально-економічної політики під час трансформаційних перетворень у державі	Чи можливо під час ринкових перетворень у країні спрямувати грошові кошти на соціальні програми, зменшуючи тим самим підтримку, наприклад, науки чи виробництва?	

2. Зміст лабораторних завдань та методичні рекомендації до їх виконання

Лабораторна робота за темою 2

Мета заняття: навчитися ідентифікувати базові категорії ресурсів їх місце в сучасній соціально-економічній системі.

Методичні рекомендації

1. Провести аналіз дефініцій базових категорій. Із використанням ресурсів мережі "Інтернет" навести основні класифікації потреб.

3. Використанням графічних редакторів подати візуальне зображення закону зростаючих потреб.

2. Обрати для проведення аналізу сферу виробничої діяльності. На прикладі обраного виробництва подати візуальне уявлення його структури.

3. Провести аналіз сутності категорій ресурсів та витрат. Провести оцінювання співставлення обсягів отримання ресурсів та їх використання. За результатами сформулювати пропозиції щодо вирішення виявлених проблем.

4. Використовуючи ресурс сайту ПНС за навчальною дисципліною "Основи економіки", виконати тестові завдання в режимі онлайн.

1. Економічні потреби – це:

а) потреби, які можуть бути задоволені шляхом споживання товарів або послуг;

б) блага, які необхідні людині;

в) речі та послуги, які ви можете придбати на обмежені ресурси;

г) природні ресурси, капітал та праця.

2. Що не належить до інвестиційних благ:

а) послуги банків;

б) капітал;

в) машина;

г) послуги метрополітену.

3. Далі наведено "трійки" понять. У якій з "тріжок" подані приклади трьох груп виробничих ресурсів:

- а) гроші, фермер, газ;
- б) робітник, нафта, трактор;
- в) геолог, машинобудівник, банкір;
- г) облігації, вугілля, бригадир.

4. Яке з наведених далі положень не пов'язане з тим, що вивчає економіка:

- а) ефективне використання ресурсів;
- б) необмежені виробничі ресурси;
- в) задоволення потреб;
- г) обмеженість.

5. Економічні блага – це:

- а) Обмежені блага;
- б) тільки блага, що мають високий ступінь корисності;
- в) блага, що мають корисність тільки для споживача даного блага;
- г) блага, що виробляються тільки для свого власного споживання.

6. Проблема обмеженості може бути вирішена, якщо:

- а) усі країни світу стануть постіндустріальними суспільствами;
- б) будуть знайдені практично невичерпні джерела енергетичних ресурсів;
- в) люди та країни відмовляться від конкуренції на користь співробітництва;
- г) усі наведені відповіді є неправильними.

7. Оберіть найбільш придатний, з вашої точки зору, перелік виробничих ресурсів у сучасній економіці:

- а) земля, робоча сила, управління, капітал, гроші;
- б) земля, праця, засоби виробництва, технологія, підприємницькі здібності, управління, капітал;
- в) ресурси, капітал, технологія, праця, підприємницькі здібності;
- г) земля, праця, капітал, підприємницькі здібності, інформація.

8. Чи належать гроші до виробничих ресурсів:

- а) так, якщо на ці гроші купують капітальні ресурси;
- б) ні, якщо вони не знаходяться на банківському рахунку;
- в) так, але тільки за умов, коли оплачуються товари та послуги;
- г) ні, бо гроші є фінансовим засобом?

9. *Що мають на увазі, коли стверджують, що кожна економічна система зіштовхується з фактом обмеженості ресурсів:*

- а) деякі продукти можна купити тільки за дуже високими цінами;
- б) бідні держави зіштовхуються з нестачею певних продуктів, а багаті держави такої проблеми не мають;
- в) виробничі ресурси ніколи не бувають достатніми, щоб задовольнити всі людські потреби;
- г) у будь-якій економіці бувають занепади, коли існує нестача чогонебудь?

10. *Якими причинами можна пояснити існування економічних проблем:*

- а) безмежністю потреб та обмеженістю ресурсів;
- б) наявністю безробіття та інфляції;
- в) зростанням населення землі;
- г) забрудненням навколишнього середовища?

11. *Оскільки потреби людей безмежні, а ресурси для їх задоволення обмежені, суспільство прагне ефективно використовувати наявні ресурси. це означає, що суспільство повинно:*

- а) балансувати доходи та видатки;
- б) обмежувати використання ресурсів;
- в) зберігати якомога більше грошей;
- г) використовувати ресурси таким чином, щоб отримувати максимальну віддачу.

Творчі завдання за темою заняття

1. Чому на сучасному етапі науку виділяють як окремий вид виробничих ресурсів, адже її досягнення втілено, переважно, у капітальних або трудових ресурсах?

2. Розкажіть про альтернативні витрати присутності на семінарі. Чим обґрунтовано цей вибір?

3. Чи може бути доцільним продовження виробництва, якщо дохід від реалізації товару менший, ніж витрати на його виробництво? Відповідь обґрунтуйте.

4. Яке практичне значення мають для підприємця середні, граничні й постійні витрати?

Лабораторна робота за темою 4

Мета заняття: сформувати системне уявлення про суб'єктів ринкової економіки, їх взаємодію, та основні закони розвитку.

Методичні рекомендації

1. Викласти підходи до визначення сутності цінового механізму в ринковій економіці.

2. На основі статистичних даних (відкритий ресурс Державної служби статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua/>) провести аналіз структури суб'єктів ринкової економіки. За результатами аналізу з використанням вбудованих функцій програмного продукту Excel побудувати діаграми:

Структура суб'єктів ринкової економіки за попередній рік.

Динаміка зміни частки обраного суб'єкта в загальній структурі за 3 – 5 років.

3. Для кожного базового терміна підберіть відповідне йому визначення (табл. 2).

Таблиця 2

Домогосподарства та підприємства як основні суб'єкти ринкової економіки

№ з/п	Базовий термін	Літера	Визначення
1	2	3	4
1	Акціонерне підприємство	А	Окрема господарська одиниця, яка містить одну людину або групу людей, об'єднаних місцем проживання та спільним бюджетом
2	Капітал	Б	Містить прибутки та витрати сімей
3	Час обігу	В	Грошові виплати держави окремим людям, які не супроводжуються зустрічним рухом товарів чи послуг
4	Час виробництва	Г	Трудові прибутки, прибутки від власності, трансферні платежі
5	Оборот капіталу	Ґ	Податки, споживання, заощадження

1	2	3	4
6	Кругообіг капіталу	Д	Самостійний господарський суб'єкт, який володіє правом юридичної особи та здійснює підприємницьку, наукову та комерційну діяльність, маючи на меті отримання прибутку
7	Оборотний капітал	Е	Виробництво товарів для задоволення потреб споживачів, використання нових технологій
8	Основний капітал	Є	Здійснення заходів зі зниження собівартості продукції та підвищення рентабельності
9	Зношення основного капіталу	Ж	Здійснення заходів з формування працездатного колективу, покращення умов праці
10	Фізичне зношення	З	Підприємство, капітал якого утворений шляхом випуску акцій
11	Моральне зношення	И	Економічна категорія, яка має матеріально-речовий зміст та соціально-економічну форму
12	Амортизація	І	Час, за який капітал із грошової форми переходить у виробничу та із товарної в грошову
13	Підприємництво	Ї	Час, під час якого капітал знаходиться у сфері виробництва
14	Виробниче підприємництво	Й	Час, за який підприємець повністю повертає суму авансованого капіталу
15	Комерційне підприємництво	К	Процес руху капіталу, у якому він проходить три стадії, виконує певні функції, набуває різних форм
16	Фінансове підприємництво	Л	Частина капіталу, яка витрачається на придбання предметів праці та робочу силу
17	Домогосподарство	М	Частина виробничого капіталу, яку витрачають на придбання засобів праці
18	Бюджет домогосподарств	Н	Процес втрати основним капіталом своєї та споживчої вартості
19	Трансферні платежі	О	Відбувається в результаті як функціонування, так і бездіяльності основного капіталу
20	Страхове підприємництво	П	Відбувається в результаті розвитку науково-технічного прогресу
21	Посередницьке підприємництво	Р	Поступове перенесення основним капіталом своєї вартості на виготовлений продукт
22	Підприємство	С	Самостійна, ризикова діяльність, пов'язана з виробництвом продукції, виконанням робіт, маючи на меті отримання прибутку

1	2	3	4
23	Виробничо-технологічна функція підприємства	Т	Підприємництво, основною функцією якого є організація виробництва
24	Економічна функція підприємства	У	Містить пошук та закупку товару, трансфер до місця продажу та сам продаж
25	Соціальна функція підприємства	Ф	Підприємництво, у якому предметом купівлі-продажу є гроші, іноземна валюта, цінні папери
26	Джерела прибутків домогосподарств	Х	Підприємець отримує страхові надходження, які повертаються у разі настання страхового випадку
27	Структура витрат домогосподарств	Ц	Підприємець надає посередницькі послуги

4. Використовуючи ресурс сайту ПНС за навчальною дисципліною "Основи економіки" виконати тестові завдання в режимі онлайн.

1. *Окрема господарська одиниця, що містить людину або групу людей, об'єднаних місцем проживання та спільним бюджетом, – це:*

- а) натуральне господарство;
- б) товарне господарство;
- в) домогосподарство;
- г) підприємство.

2. *Що не є функцією домогосподарства:*

- а) споживання товарів і послуг;
- б) виробництво товарів і послуг;
- в) постачання ресурсів на ринок;
- г) регулювання ринку товарів і послуг?

3. *Що не входить у трудові доходи бюджету домогосподарств:*

- а) трудова пенсія;
- б) рента;
- в) заробітна плата;
- г) доходи від особистого підсобного господарства.

4. *Що входить у витрати домогосподарств:*

- а) заощадження;
- б) трансфертні платежі;

- в) відсотки за депозитами;
- г) відсотки за облігаціями.

5. Яким чинником виробництва поповнюється економіка завдяки виконанню домогосподарствами демографічної функції:

- а) робочою силою;
- б) знаряддям праці;
- в) умовами праці;
- г) предметом праці?

6. Які види доходів належать до складу трансфертних платежів:

- а) соціальні пенсії;
- б) трудові пенсії;
- в) доходи від індивідуальної трудової діяльності;
- г) доходи від підсобного господарства?

7. Що домогосподарства не поставляють на ринок:

- а) землю;
- б) підприємницькі здібності;
- в) цінні папери;
- г) капітал?

8. Яка господарська одиниця виробляє для домогосподарств товари та послуги, використовуючи ресурси, запропоновані ними:

- а) підприємство;
- б) інше домогосподарство;
- в) ринок ресурсів;
- г) ринок товарів і послуг.

9. Ініціативна самотійна діяльність громадян та об'єднань громадян, спрямована на отримання прибутку і здійснювана на їх страх і ризик:

- а) творчість;
- б) підприємництво;
- в) трудова діяльність;
- г) релігійна діяльність.

10. Будь-які види господарської діяльності: комерційна, виробнича, торгово-закупівельна, інноваційна, консультаційна, операції з цінними паперами:

- а) суб'єкти підприємницької діяльності;
- б) об'єкти підприємницької діяльності;
- в) підприємство;
- г) немає правильної відповіді.

11. Форма підприємництва, яка містить пошук і закупівлю товару конкретного типу, забезпечення його збереження, транспортування, продаж:

- а) кредитне;
- б) комерційне;
- в) страхове;
- г) фінансове.

12. Форма підприємництва, основною функцією якого є організація виробництва:

- а) посередництво;
- б) комерційне;
- в) виробниче;
- г) страхове.

13. Загальний прибуток розраховується таким чином:

- а) валовий дохід – явні витрати;
- б) бухгалтерський прибуток – неявні витрати виробництва;
- в) загальний прибуток – податки, обов'язкові платежі;
- г) валовий дохід – витрати виробництва.

14. Форма підприємництва, в якій предметом купівлі-продажу можуть бути гроші, іноземна валюта, цінні папери:

- а) посередництво;
- б) комерційне;
- в) виробниче;
- г) фінансове.

15. Яка функція підприємства проявляється у впровадженні нових технологій з метою підвищення конкурентоспроможності продукції:

- а) економічна функція;
- б) соціальна функція;
- в) виробничо-технологічна функція;
- г) технологічна функція?

16. Капітал на першій стадії кругообігу змінює свою форму:

- а) з товарної на грошову;
- б) з грошової на продуктивну;
- в) з продуктивної на товарну;
- г) з грошової на товарну.

17. Капітал на другій стадії кругообігу змінює свою форму:

- а) з товарної на грошову;
- б) з грошової на продуктивну;

- в) з продуктивної на товарну;
- г) з грошової на товарну.

18. Капітал на третій стадії кругообігу змінює свою форму:

- а) з товарної на грошову;
- б) з грошової на продуктивну;
- в) з продуктивної на товарну;
- г) з грошової на товарну.

19. Безперервно повторюваний процес кругообігу з моменту авансування капіталу до повернення його у вихідній формі і величині називається:

- а) оборотом капіталу;
- б) кругообігом капіталу;
- в) часом обігу;
- г) додатковою вартістю.

20. Час, необхідний для закупівлі чинників виробництва, і час, пов'язаний з реалізацією продукції на ринку, називається:

- а) час виробництва;
- б) час обороту капіталу;
- в) час обігу;
- г) необхідний робочий час.

Творчі завдання за темою заняття

1. На виробничі споруди витрачено 150 млн грн, на обладнання – 75 млн грн, на сировину і паливо – 17 млн грн. Органічна побудова виробництва дорівнює 2 : 1. Термін служби основного капіталу 10 років, сировину та паливо закупають один раз у квартал, а зарплату виплачують один раз у місяць. Розрахуйте авансований капітал і кількість його оборотів за рік.

2. Визначте переваги та недоліки малих та великих підприємств. Відповідь обґрунтуйте та проілюструйте прикладами з економічної практики.

3. Проведіть порівняльний аналіз різних видів підприємництва. Яким видом підприємництва бажали б займатися ви в майбутньому. Відповідь обґрунтуйте.

4. Чому не всі підприємства під час переходу до ринкових відносин можуть бути передані до приватної власності?

5. Чому підприємці незацікавлені створювати суспільні блага?

6. Чому навіть підприємство-монополіст у ринковій економіці не може вважати себе повністю захищеним від конкурентів?

Лабораторна робота за темою 6

Мета заняття: сформувати здатність аналізувати ринок товарів, природних ресурсів, праці, капіталу, а також розрізняти види торгівлі та їхні особливості.

Методичні рекомендації

1. Провести аналіз базових дефініцій категорії ринок, його видів, тенденцій розвитку.

2. На основі статистичних даних (відкритий ресурс Державної служби статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua/> та інші) провести порівняльний аналіз тенденцій розвитку ринків за їх видами, країнами. За результатами проведеного аналізу підготувати презентацію з порівняльною характеристикою за обраною ознакою.

3. Для кожного базового терміна підберіть відповідне йому визначення (табл. 3).

Таблиця 3

Основні категорії і поняття ринку

№ з/п	Базовий термін	Літера	Визначення
1	2	3	4
1	Товари-компліменти	А	Суспільна форма організації та функціонування економіки, за якої забезпечується взаємодія виробництва і споживання
2	Інфраструктура ринку	Б	Кількість товарів і послуг, яку бажають і можуть придбати споживачі за визначену ціну в даний момент часу
3	Конкуренція	В	Ступінь зміни попиту під впливом різних чинників
4	Внутрішньогалузева конкуренція	Г	Під час підвищення ціни величина попиту зменшується, і навпаки, під час зменшення ціни попит зростає
5	Міжгалузева конкуренція	Ґ	Кількість товарів і послуг, яку виробники можуть поставити на ринок за визначеною ціною в певний момент часу
6	Міжнародна конкуренція	Д	Ступінь залежності змін пропозиції від зміни ціни товару

1	2	3	4
7	Досконала конкуренція	Е	Збільшення ціни приводить до зростання величини пропозиції, зменшення ціни – до зменшення величини пропозиції
8	Недосконала конкуренція	Є	Ціна, яка задовольняє виробників-постачальників та споживачів-покупців певного товару
9	Ціна	Ж	Кількість товарів та послуг на ринку, яку товаровиробник готовий поставити на ринок, а споживачі – придбати
10	Ціна споживача	З	Стан ринку, коли попит дорівнює пропозиції
11	Ціна виробника	И	Взаємозамінні товари
12	Ринок	І	Взаємодоповнювані товари
13	Попит	ї	Система підприємств, установ, сфер, які забезпечують постійний, ефективний розвиток ринку
14	Еластичність попиту	Й	Змагання економічних суб'єктів за найбільш вигідні умови господарювання, за досягнення кращих результатів, за отримання максимального прибутку
15	Закон попиту	К	Конкуренція між підприємствами однієї галузі за кращі умови виробництва та реалізації своєї продукції
16	Пропозиція	Л	Конкуренція між підприємствами різних галузей за найбільш прибутковий вклад капіталу
17	Еластичність пропозиції	М	Конкуренція між товаровиробниками на світовому ринку, вона містить внутрішньогалузеву та міжгалузеву конкуренцію
18	Закон пропозиції	Н	Економічна ситуація на ринку, коли ніхто із товаровиробників не може впливати на ціну
19	Рівноважна ціна	О	Економічна ситуація, коли підприємство або об'єднання підприємств виробляє та поставляє на ринок таку частину продукції, яка дає йому можливість впливати на ціну
20	Рівноважний об'єм	П	Грошове вираження вартості товару
21	Ринкова рівновага	Р	Сума грошей, яку готовий заплатити за товар покупець
22	Товари-субститути	С	Сума грошей, за яку виробник готовий продати вироблений товар

4. Згрупуйте такі товари: тролейбус, куряче м'ясо, кетчуп, бензин, мобільний телефон, чай, майонез, апельсини, цигарки, жуйка, цукерки-льодяники, зошит, вершкове масло, соняшникова олія, маргарин, книга, кава, цукерки-карамельки, м'ясо індички, принтер, трамвай, картридж, ручка, брюки, мандарини, автомобіль, джинси, sim-карта, кукурудзяна олія, сметана. Результат подати у табл. 4.

Таблиця 4

Результати групування

Товари-субститути	Товари-компліменти

5. Розрахуйте курс акції, якщо дивіденд дорівнює 26 %, а банківський відсоток – 18 % річних. У чому полягає різниця між простими і привілейованими акціями?

6. Розрахуйте курс акції і її ринкову вартість, якщо номінальна вартість однієї акції складає 1 000 грн, дивіденд – 26 %, банківський відсоток 18 % річних.

7. Номінальна вартість однієї акції – 500 грн, дивіденд – 20 %. Банківський відсоток дорівнює 10 % річних. Розрахуйте курс акції, її ринкову вартість, загальний дохід і прибуток від 5 000 акцій за ринковою ціною.

8. Реальний капітал, який вкладено у виробництво – 270 тис. грн, річний прибуток – 15 тис. грн. Норма банківського відсотку – 5 %. Було випущено 1 500 акцій. Розрахуйте курс акції. Які інші види цінних паперів вам відомі?

9. Річний прибуток – 15 тис. грн. Весь прибуток йде на виплату дивідендів. Норма банківського відсотку – 12 %. Було випущено 2 000 акцій. Реально вкладений капітал – 150 тис. грн. Визначте розмір засновницького прибутку, якщо буде продано всі акції? Які інші види цінних паперів вам відомі?

10. Використовуючи ресурс сайту ПНС за навчальною дисципліною "Основи економіки", виконати тестові завдання в режимі онлайн.

1. Ринкова система – це система:

- а) ринків, монополії і конкуренції;
- б) ринків, цін і конкуренції;
- в) приватної власності, свободи підприємництва і цін;
- г) недосконалої конкуренції, монопольних цін і обмеженої ролі держави.

2. Ринкові відносини – це:

- а) процес купівлі-продажу товарів;
- б) відносини і зв'язки, які складаються між продавцями і покупцями в процесі купівлі-продажу ресурсів;
- в) відносини і зв'язки, що складаються у сфері обміну;
- г) усі відповіді правильні.

3. Ринок – це:

- а) місце торгівлі товарами;
- б) інститут або механізм, який зводить покупців (представників попиту) і продавців (постачальників) окремих товарів та послуг;
- в) сукупність відносин попиту і пропонування;
- г) обмін, що здійснюється відповідно до законів товарного виробництва й обігу.

4. Ринковий механізм – це:

- а) співвідношення попиту і пропонування на ринку;
- б) здатність ринкових сил (попиту, пропонування, конкуренції тощо) синхронізувати рішення про купівлю і продаж;
- в) механізм координації діяльності суб'єктів через систему цін;
- г) механізм вільного ціноутворення.

5. Який термін відображає спроможність і бажання людей платити за що-небудь:

- а) потреба;
- б) попит;
- в) необхідність;
- г) бажання?

6. Ринок товарів та послуг знаходиться у стані рівноваги, якщо:

- а) попит не дорівнює пропозиції;
- б) ціна дорівнює витратам плюс прибуток;
- в) рівень технології змінюється поступово;
- г) обсяг пропозиції дорівнює обсягу попиту.

7. Якщо ринкова ціна нижча за ціну рівноваги, то:

- а) з'являються надлишки товарів;
- б) виникає дефіцит товарів;
- в) формується ринок покупця;
- г) ціна на ресурси зростає.

8. Ринкова інфраструктура – це:

- а) система підприємств, що забезпечують безперервний, ефективний розвиток ринку;
- б) кількість товарів і послуг, яку споживачі можуть і хочуть придбати на ринку за певними ціна;
- в) взаємодоповнюючі товари;
- г) сукупність відносин між учасниками обміну.

9. Ринок капіталів – це ринок:

- а) капіталів і капітальних благ;
- б) ресурсів, що приносять відсоток позичальнику;
- в) будівель і споруд, устаткування і запасів;
- г) усі відповіді правильні.

10. До класифікації ринків за характером продаж не входить:

- а) ринок оптових продажів;
- б) ринок роздрібних продажів;
- в) ринок продавців;
- г) ринок державних закупівель сільськогосподарської продукції.

11. До фінансово-кредитної складової ринкової інфраструктури належать:

- а) пенсійні фонди;
- б) товарні біржі;
- в) аудиторські фірми;
- г) ярмарки.

12. За економічними ознаками розрізняють такі типи ринків:

- а) ринок споживчих товарів і послуг;
- б) ринок робочої сили;
- в) ринок засобів виробництва;
- г) усі відповіді правильні.

13. Супермаркети, магазини, міські та сільські ринки, ярмарки – це організаційні форми саме цього ринку:

- а) споживчий ринок;
- б) ринок засобів виробництва;

- в) ринок робочої сили;
- г) ринок послуг.

14. Біржі праці, обласні, міські, районні центри зайнятості, ярмарки вакансій – це організаційні форми саме цього ринку:

- а) споживчий ринок;
- б) ринок засобів виробництва;
- в) ринок робочої сили;
- г) ринок послуг.

Творчі завдання за темою заняття

1. Проаналізуйте різницю між двома видами ринкових залежностей:

- 1) вплив ціни на попит та пропозицію;
- 2) вплив попиту і пропозиції на ринкову ціну.

Відповідь обґрунтуйте.

2. Проаналізуйте відмінності ринку чинників виробництва від ринку товарів і послуг. Відповідь аргументуйте та проілюструйте прикладами з економічної практики.

3. Проаналізуйте взаємозв'язок між функціями ринку та дією економічних законів. Відповідь аргументуйте та підтвердіть прикладами з економічної практики.

4. Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове. Відповідь поясніть:

4.1. Облігація – це цінний папір, який підтверджує право його власника на частину активів та чистого прибутку підприємства.

4.2. Акція – це цінний папір, який є борговим зобов'язанням підприємства, яке його випустило.

4.3. Недоліком простих акцій є те, що вони приносять дохід, який залежить від результатів фінансово-господарської діяльності підприємства.

4.4. За економічними ознаками розрізняють азіатський, американський і європейський ринки.

4.5. Кожен вид ринку має свої організаційні форми.

4.6. Оптова та роздрібна торгівля нічим принципово не відрізняються.

4.7. Ринок засобів виробництва і ринок робочої сили – це одне і теж.

4.8. Фондові і валютні біржі є частиною споживчого ринку.

4.9. Брокерські контори та аудиторські фірми є елементами ринку послуг.

Лабораторна робота за темою 8

Мета заняття: сформувати здатність оперувати категоріями грошового обігу, прогнозувати тенденції змін грошових потоків.

Методичні рекомендації

1. Оцінити рівень розвитку грошової системи в Україні. Провести аналіз основних показників грошового обігу.

2. На основі даних відкритого ресурсу підготувати презентації щодо розвитку грошових систем окремих країн.

3. Розрахуйте, яка сума грошей була вилучена з обігу протягом року, якщо загальна вартість проданих за рік товарів та послуг склала 120 млн грн, середня швидкість обігу грошей дорівнювала 8, а на початку року в обігу знаходилося 18 млн грн.

Зверніть увагу, що значення ($P \times Q$) вже дано за умовою завдання і дорівнює 120 млн грн.

4. Провести розрахунок відсоткової зміни кількості грошей в обігу.

Як зміниться грошова маса, якщо швидкість обігу грошей зменшилася на 10 %, обсяг виробництва зріс на 10 %, а індекс цін склав 1,05?

5. Загальна сума поточних депозитів у комерційному банку складала 100 000 грн, його резерви – 37 000 грн, а норма обов'язкових банківських резервів – 25 %. Чому дорівнюють розміри нових позик, які за цих умов може надати комерційний банк та банківська система в цілому?

6. Використовуючи ресурс сайту ПНС за навчальною дисципліною "Основи економіки", виконати тестові завдання в режимі онлайн.

1. Політику уряду, спрямовану на регулювання грошової маси, ставки відсотка та умов надання кредитів, називають:

- а) фіскальною політикою;
- б) соціальною політикою;
- в) економічною політикою;
- г) монетарною політикою.

2. *Облікова ставка – це:*

- а) ставка відсотка за кредитами комерційних банків;
- б) ставка відсотка за кредитами, які Центральний банк надає комерційним банкам;
- в) ставка відсотка, за якою комерційні банки приймають внески клієнтів на депозитні рахунки;
- г) ставка відсотку за строковими депозитами комерційного банку.

3. *Норма резервування депозитів – це:*

- а) відсоткова частка суми депозитів, які комерційний банк має тримати у Центральному банку;
- б) відсоткова ставка, за якою комерційні банки приймають від клієнтів внески на депозитні рахунки;
- в) ставка відсотка за кредитами, які Центральний банк надає комерційним банкам;
- г) відсоткова частина депозитів, яку комерційний банк надає у позику.

4. *Операції на відкритому ринку – це:*

- а) встановлення Центральним банком певної облікової ставки;
- б) купівля та продаж Центральним банком облігацій державної позики та інших цінних паперів;
- в) встановлення Центральним банком норми обов'язкового резервування депозитів;
- г) випуск Центральним банком готівки в обіг.

5. *Якщо норма обов'язкових банківських резервів складає 100 %, то величина мультиплікатора дорівнює:*

- а) 0;
- б) 1;
- в) 10;
- г) 100.

6. *Якщо норма обов'язкових банківських резервів дорівнює 25 %, а банківська система має надлишкові резерви в розмірі 15 тис. грн, то банківська система може збільшити грошову масу максимум на:*

- а) 0;
- б) 60 тис. грн;
- в) 15 тис. грн;
- г) 45 тис. грн.

7. Який з наведених далі виразів, що характеризує співвідношення показників грошової маси, не може бути помилковим:

- а) $M2 = M1 + M3$;
- б) $M3 > M1 + M4$;
- в) $M2 < M1$;
- г) $M4 > M3$.

8. Якщо Центральний банк проводить політику "дешевих грошей", то він:

а) за допомогою інструментів монетарної політики збільшує пропозицію грошей, що веде до зниження відсоткової ставки і робить кредитні ресурси більш доступними;

б) за допомогою інструментів монетарної політики зменшує кредитні ресурси комерційних банків, що призводить до зростання рівня ставки відсотка і робить кредитні ресурси менш доступними для виробників;

в) знецінює національну валюту щодо іноземної валюти;

г) робить іноземну валюту більш дешевою порівняно з національною.

9. Якщо Центральний банк проводить політику "дорогих грошей", то він:

а) за допомогою інструментів монетарної політики збільшує пропозицію грошей, що веде до зниження відсоткової ставки і робить кредитні ресурси більш доступними;

б) за допомогою інструментів монетарної політики зменшує кредитні ресурси комерційних банків, що призводить до зростання рівня ставки відсотка і робить кредитні ресурси менш доступними для виробників;

в) знецінює національну валюту щодо іноземної валюти;

г) робить іноземну валюту більш дешевою порівняно з національною.

10. Які з перерахованих елементів не є частиною M1:

- а) монети;
- б) паперові гроші;
- в) ощадні внески;
- г) внески до запитання?

Творчі завдання за темою заняття

1. Розрахуйте, скільки грошей було вилучено з обігу протягом року, якщо сумарна вартість товарів і послуг, проданих за рік, склала 420 млрд грн, швидкість обігу грошової одиниці в середньому за рік дорівнювала 7, а грошова маса на початок року дорівнювала 64 млрд грн.

2. Розрахуйте, скільки грошей потрібно випустити в обіг, якщо номінальний ВВП країни дорівнює 500 млн умовних грошових одиниць, одна грошова одиниця обертається 4 рази на рік, а грошова маса на початку року становила 120 млн умовних грошових одиниць.

3. На початку року обсяг грошової маси дорівнював 12 млрд грн. Протягом року уряд випустив в обіг ще 2 млрд грн. Чому дорівнює швидкість обігу грошей наприкінці року, якщо сумарна вартість проданих за рік товарів і послуг становить 126 млрд грн?

4. В умовній країні обсяг виробництва за рік зріс на 10 %. Швидкість обігу грошей за цей же час збільшилася на 5 %, а загальний рівень цін на товари і послуги зріс на 8 %. Знайдіть динаміку зміни грошової маси за цей період.

5. У ринковому кругообігу швидкість обертання однієї грошової одиниці зросла на 8 %, інфляція становила 16 % на рік. Якою має бути динаміка грошової маси, яка б забезпечувала економічне зростання у 4 %?

6. Що можна сказати про зміни грошової маси в економіці, якщо швидкість обігу грошей зросла на 5 %, обсяг виробництва – на 4 %, а індекс цін становив 1,15?

7. За умови обсягу ВВП у 2 000 одиниць грошова маса в обігу складала 100 грошових одиниць. Уряд збільшив грошову масу до 300 грошових одиниць. Як зміниться розмір ВВП, якщо ціни та швидкість обігу грошей постійні? А якщо ціни зростуть у 2 рази, а швидкість обігу грошей у 1,5 рази?

8. Чи можуть сучасні гроші виконувати функцію міри вартості?

Чи може не змінитися середній рівень цін в економіці, якщо збільшиться кількість грошей в обігу?

Лабораторна робота за темою 10

Мета заняття: сформувати системне уявлення про сутність і структуру системи національних рахунків країни. Засвоїти методи розрахунку ВВП і ВНП.

Методичні рекомендації

1. Визначити основні категорії за темою.
2. На основі статистичних даних (відкритий ресурс Державної служби статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua/>) провести аналіз структури та динаміки ВВП та ВНП.
3. Провести порівняльний аналіз доходів ВВП на душу населення за різниці країнами світу. Провести ранжування отриманих результатів. Підготувати презентацію за результатами аналізу.
4. Визначити, які з наведених явищ та процесів належать до макроекономічних, а які – до мікроекономічних.
 - 4.1. Підприємство-монополіст підвищило ціну на вироблену продукцію.
 - 4.2. В Україні знизився рівень безробіття.
 - 4.3. Приватний навчальний заклад будує новий басейн.
 - 4.4. Уряд приймає рішення щодо погашення державного боргу.
 - 4.5. Сім'я придбала новий будинок.
 - 4.6. Влітку в Україні різко зріс попит на цукор.
 - 4.7. Підприємець Іванов вирішив закрити приватну перукарню.
 - 4.8. Економіка країни знаходиться в кризовому стані.
 - 4.9. Темпи зростання міжнародної торгівлі в останні роки перевищують темпи зростання виробництва.
 - 4.10. У поточному році експорт країни перевищив її імпорт.
5. За наведеними у таблиці даними розрахуйте, яким був реальний ВВП у 2018 році, якщо за базовий взяти 2000 рік.

Таблиця 5

Вихідні дані

Роки	Номінальний ВВП	Дефлятор ВВП
2000	96 млрд грош. од.	100 %
2018	48 млрд грош. од.	75 %

Важливо зрозуміти, що реальний ВВП є більш точнішим вимірником результатів національного виробництва, оскільки він дозволяє виявити зміну обсягів національного виробництва у постійних цінах і таким чином не приймати до уваги зміни ВВП, викликані коливанням цін.

6. Використовуючи ресурс сайту ПНС за навчальною дисципліною "Основи економіки", виконати тестові завдання в режимі онлайн.

1. Що з наведеного є предметом макроекономічного аналізу:

а) підвищення цін на цукор у результаті зростання попиту споживачів;

б) умови максимізації прибутку фірми, яка виробляє дитячі іграшки;

в) зростання кількості безробітних у країні в період кризового падіння виробництва;

г) зростання цін на бензин в одному з регіонів країни.

2. Як співвідносяться ВВП, розрахований за сумою видатків і ВВП, розрахований за сумою доходів:

а) ВВП за доходами дорівнює ВВП за видатками;

б) в умовах економічної кризи ВВП за витратами перевищує ВВП за доходами;

в) співвідношення між цими показниками залежить від темпів зростання цін;

г) ВВП за доходами завжди перевищує ВВП за витратами?

3. ВВП країни у поточних ринкових цінах зріс на 10 % порівняно з попереднім роком. За цей час рівень цін зріс на 6 %. Яким було реальне зростання ВВП:

а) 10 %;

б) менше, ніж на 4 %;

в) більше, ніж на 4 %;

г) 4 %?

4. За рік в умовній країні ціни зросли у 2 рази, а обсяг випуску продукції не змінився. За цих умов:

а) реальний ВВП зріс;

б) номінальний ВВП зріс;

в) номінальний ВВП не змінився;

г) номінальний ВВП зменшився.

5. Величина ВВП складає 10 000 грошових одиниць (грош. од.). споживчі видатки 2 000 грош. од., інвестиції – 1 500 грош. од., державні видатки – 500 грош. од. Чистий експорт дорівнює:

- а) 6 000 грош. од.;
- б) 12 000 грош. од.;
- в) 4 000 грош. од.;
- г) 1 000 грош. од.

6. ВВП збільшиться, якщо:

- а) зменшаться державні витрати на закупівлю товарів і послуг;
- б) експорт товарів та послуг перевищить їх імпорт;
- в) імпорт товарів та послуг перевищить їх експорт;
- г) зменшаться споживчі видатки.

7. Що не належить до складу ВВП під час підрахунку його за сумою доходів:

- а) амортизація;
- б) заробітна плата;
- в) непрямі податки;
- г) чистий експорт?

8. Дефлятор ВВП використовують для:

- а) зведення номінального ВВП до реального;
- б) урахування неринкових і нелегальних операцій;
- в) зведення реального ВВП до номінального;
- г) урахування невиробничих операцій.

9. Номінальний ВВП вимірюється:

- а) у ринкових поточних цінах;
- б) у базових (незмінних) цінах;
- в) у світових цінах;
- г) в експортних цінах.

10. Які витрати будуть враховуватись як інвестиції під час розрахунку ВВП:

- а) кондитерська фабрика купує нові комп'ютери;
- б) підприємець купує акції на фондовій біржі;
- в) фермер купує трактор, що вже був у користуванні;
- г) фермер купує державні облігації?

Творчі завдання за темою заняття

1. Іваненко зрубав дерево і продав його Петренку за 100 грн. Петренко розпиляв дерево на дошки і продав його Кузьменку за 150 грн. Кузьменко зробив із дощок стіл і продав його Савченку за 400 грн. При цьому всі учасники ринкових угод сплатили 50 грн податків у місцевий і 40 грн податків у загальнодержавний бюджет. Підрахуйте приріст ВВП за сумою доданих вартостей.

2. Підрахуйте ВВП та національний дохід, використовуючи такі дані:

- урядові закупівлі товарів та послуг – 32 млн грош. од.;
- заробітна плата – 80 млн грош. од.;
- прибуток фірм – 150 млн грош. од.;
- інвестиції фірм в устаткування – 70 млн грош. од.;
- амортизаційні відрахування – 20 млн грош. од.;
- перерахування у фонд соціального страхування – 25 млн грош. од.;
- дохід на грошовий капітал – 25 млн грош. од.;
- рентні платежі – 27 млн грош. од.;
- експорт – 40 млн грош. од.;
- імпорт – 10 млн грош. од.;
- непрямі податки – 40 млн грош. од.

3. В умовній країні виробляють лише 3 товари: яблука – 100 т, апельсини – 200 т та банани – 250 т. У поточному році вони були реалізовані за такими цінами: яблука – 3 грош. од. за 1 кг, апельсини – 4 грош. од. за 1 кг, банани – 5 грош. од. за 1 кг. У минулому році ціни склали: 2 грош. од. за 1 кг яблук; 3 грош. од. за 1 кг апельсин і 4 грош. од. за 1 кг бананів. Розрахуйте дефлятор ВВП цієї країни.

4. Обчисліть номінальний ВВП у поточному році, якщо у базовому році реальний ВВП склав 150 млн грош. од. , у поточному році він зріс на 2 %, водночас ціни за цей період зросли на 5 %.

5. Населення умовної країни складає 100 млн осіб, реальний ВВП – 20 млрд грош. од. За рік реальний ВВП зріс на 8 %, а кількість населення зросла у 1,25 рази. Як змінився показник ВВП на одну особу?

6. Чим макроекономічні агрегати відрізняються від інших економічних показників?

7. Чи може наявність у країні тіньової економіки бути позитивним явищем? Відповідь поясніть.

8. Яку роль відіграє амортизаційна політика в економічному розвитку країни?

Лабораторна робота за темою 12

Мета заняття: навчитися оцінювати рівень розвитку економіки через показники зайнятості населення.

Методичні рекомендації

1. Дослідити основні поняття та категорії безробіття, його види, причини та наслідки.

2. Визначити причини міграційних процесів працездатного населення в Україні. На основі відкритих даних ресурсів мережі "Інтернет" провести аналіз показників безробіття в аспекті регіонів України. Підготувати презентацію.

3. Провести розрахунок рівня безробіття в країні за такими даними. Чисельність населення країни складає 200 млн осіб, із них 48 млн – діти у віці до 16 років, а також особи, що знаходяться у спеціальних закладах (психіатричних лікарнях, виправних колоніях тощо), 60 млн осіб з тих чи інших причин вибули зі складу робочої сили, 9 млн 200 тис. – безробітні, 2 млн осіб – зайняті неповний робочий день.

Слід зауважити, що:

$$U' = U / (E + U) \times 100 \%,$$

тобто:

$$\text{Рівень безробіття} = \text{Безробітні} / \text{Робоча сила} \times 100 \%$$

4. Згідно з прогнозами державної служби зайнятості фрикційне безробіття у поточному році повинно було скласти 2 %, а структурне – 3 %. Фактично ж офіційно зареєструвались протягом року 8 млн безробітних за умови загальної кількості 40 млн осіб економічно активного населення. Розрахуйте рівень природного та циклічного безробіття. Що могло викликати відхилення фактичного безробіття від природного?

$$\text{Фактичний рівень безробіття} = \text{Безробітні} / \text{Економічно активне населення} \times 100 \%$$

Природний рівень безробіття = Рівень фрикційного безробіття +
+ Рівень структурного безробіття.

Рівень циклічного безробіття = Рівень фактичного безробіття –
– Рівень природного безробіття.

Надайте пояснення отриманим результатам.

5. Фрикційне безробіття складає 3 %, структурне безробіття – 4 %, фактичне безробіття – 12 %. Потенційний ВВП дорівнює 130 млн грош. од. Чому дорівнює фактичний ВВП у країні?

Для вирішення представленого завдання використовуйте закон Оукена.

6. Використовуючи ресурс сайту ПНС за навчальною дисципліною "Основи економіки", виконати тестові завдання в режимі онлайн.

1. Рівень безробіття визначається як відношення кількості безробітних до:

- а) кількості зайнятих;
- б) кількості працездатного населення;
- в) кількості робочої сили;
- г) загальної кількості населення.

2. Упровадження нових технологій призвело до скорочення 15 % робітників, зайнятих ручною працею. Внаслідок цього зріс рівень:

- а) циклічного безробіття;
- б) фрикційного безробіття;
- в) структурного безробіття;
- г) сезонного безробіття.

3. Повна зайнятість існує за умов:

- а) державного регулювання ринку праці;
- б) відсутності циклічного безробіття;
- в) раціонального використання робочої сили;
- г) відсутності безробіття.

4. Природний рівень безробіття відрізняється від фактичного на величину:

- а) циклічного безробіття;
- б) фрикційного безробіття;

- в) структурного безробіття;
- г) нічим не відрізняється.

5. Робітники, які бажають працювати, але втратили надію і припинили пошук роботи:

- а) належать до фрикційного безробіття;
- б) належать до непрацевдатного населення;
- в) не враховуються до складу робочої сили;
- г) згідно із законодавством отримують допомогу з безробіття.

6. Фактичний ВВП дорівнює потенційному ВВП за умови відсутності:

- а) циклічного безробіття;
- б) структурного безробіття;
- в) природного безробіття;
- г) фрикційного безробіття.

7. Робітник, який знаходиться у неоплачуваній відпустці або працює неповний робочий день, офіційною статистикою:

- а) належить до безробітних;
- б) належить до зайнятих;
- в) не враховується під час визначення безробіття;
- г) не враховується під час визначення кількості робочої сили.

8. До соціально-економічних наслідків безробіття слід зарахувати:

- а) зростання реального ВВП;
- б) недовиробництво ВВП;
- в) зростання кількості служб зайнятості;
- г) активізацію діяльності профспілок.

9. До економічно активного населення належать:

- а) непрацевдатні;
- б) працевдатні;
- в) зайняті та безробітні;
- г) зайняті.

10. Діяльність служб зайнятості спрямована на:

- а) створення робочих місць шляхом нарощування інвестицій;
- б) пошук кадрів за допомогою реклами в засобах масової інформації;
- в) реєстрацію безробітних, профорієнтацію та працевлаштування тих, хто шукає роботу;
- г) законодавче регулювання умов найму та використання робочої сили.

Творчі завдання за темою заняття

1. Населення одного із регіонів України складає 7 млн осіб. Із них: 2 млн осіб – діти віком до 16 років, 1,5 млн осіб – пенсіонери, 0,3 млн осіб – домогосподарки, 0,2 млн осіб – студенти, безробітні складають 0,5 млн осіб. Розрахуйте рівень безробіття.

2. Розрахуйте циклічне безробіття, коли відомо, що в умовній країні чисельність робочої сили складає 200 млн осіб, чисельність зайнятих – 120 млн осіб, природна норма безробітних – 6 %.

3. У місті зареєстровано 2 тис. безробітних, які мають право на отримання допомоги з безробіття. Розмір допомоги складає 75 % від середньої заробітної плати – 350 грн. Середній термін виплати допомоги – 3 місяці. Із урахуванням того, що кожен робітник у середньому утримує одного непрацездатного, розмір допомоги підвищується на 15 %. Визначити, яка сума із фонду зайнятості необхідна для виплати допомоги з безробіття.

4. Чисельність населення в країні – 24 млн осіб. Із них 14 млн осіб – економічно активне населення. Безробіття в країні характеризується такими даними: 900 тис. осіб втратили роботу у зв'язку із структурною перебудовою виробництва і стоять на обліку в службі зайнятості; 900 тис. осіб – проживають у сільській місцевості, зайняті у підсобному господарстві, не працюють за наймом і не зареєстровані у службі зайнятості, 640 тис. осіб втратили роботу внаслідок кризового спаду в економіці, стоять на обліку в службі зайнятості і активно шукають роботу, 120 тис. осіб не шукають роботу, оскільки втратили надію на працевлаштування. Визначити рівень безробіття в країні та охарактеризувати його форми.

5. У період економічного піднесення частка осіб, які стали безробітними, у загальній кількості зайнятих знизилась з 0,024 до 0,016, а частка безробітних, які знайшли роботу, підвищилась з 0,2 до 0,224. Як змінився рівень безробіття?

6. Чи є безробітним студент денної форми навчання, пенсіонер за віком, домогосподарка? Відповідь обґрунтуйте.

7. Чому фрикційне безробіття є доцільним в економіці?

8. Чи не призводить виплата допомоги безробітним до поширення паразитичного способу життя в суспільстві? Що може запобігти такій тенденції?

Лабораторна робота за темою 14

Мета заняття: отримати здатність аналізувати форми та інструменти державного регулювання.

Методичні рекомендації

1. Викласти підходи до визначення сутності значущості державного регулювання.

2. Визначити роль впливу інструментів державного регулювання на розвиток економіки країни.

3. Проаналізувати адміністративно-правовий інструментарій впливу на економіку із поданням основних нормативних документів.

4. Використовуючи ресурс сайту ПНС за навчальною дисципліною "Основи економіки", виконати тестові завдання в режимі онлайн.

1. Що з наведеного стосується негативних зовнішніх ефектів:

- а) дефіцит освітніх послуг;
- б) високі ринкові ціни на комп'ютери;
- в) кислотні дощі;
- г) низькі ринкові ціни на комп'ютери?

2. Основною метою соціальної політики нашої держави є:

а) створення прошарку середнього класу як гаранта демократичних перетворень в країні;

б) установлення законодавчим шляхом зобов'язань держави перед населенням за створення високого рівня задоволення першочергових потреб людини;

в) підвищення рівня мінімальної заробітної плати і мінімального рівня пенсійного забезпечення;

г) підвищення реальних доходів усього населення.

3. Забруднення довкілля...

а) потрібно корегувати за допомогою субсидій фірмам, які здійснюють забруднення;

б) не виступає як економічна проблема, тому що є зовнішнім ефектом щодо ринкової системи;

в) є прикладом приватних виробничих витрат;

г) є прикладом зовнішніх ефектів.

4. Фрирайдер ("заєць") – це той, хто:

а) працює в уряді;

б) регулярно сплачує всі податки;

в) отримує вигоду, не компенсуючи витрат на неї;

г) є членом групи, які мають особливі інтереси.

5. Морський маяк є традиційним прикладом суспільного блага, тому що...

а) приватним фірмам не вигідно його виготовляти й обслуговувати;

б) приватні фірми не прагнуть фінансувати суспільні інтереси;

в) він є товаром спільного користування і надається державою;

г) світло маяка можуть використовувати кораблі, власники яких не платять за цю послугу і таку поведінку недоцільно забороняти.

6. Держава повинна забезпечувати деякі суспільні товари, наприклад такі, як національна оборона, тому що:

а) неможливо позбавити користуватися суспільним товаром тих, хто за нього не платить;

б) приватний бізнес не любить надавати послуги уряду;

в) коли хто-небудь користується суспільним товаром, інші отримують менше;

г) окремі члени суспільства не отримують жодної вигоди від суспільних товарів.

7. Якщо соціальні вигоди від певного товару перевищують соціальні витрати, то:

а) досягається економічна рівновага;

б) кожний мешканець країни отримує рівну частку вигод;

в) досить багато ресурсів задіяно у виробництво даного товару;

г) необхідно збільшити обсяг виробництва цього товару.

8. Що з наведеного найкраще задовольняє критерій суспільних товарів:

а) вища освіта;

б) національна оборона;

в) кабельне телебачення;

г) мобільний телефон?

9. *Що з наведеного розглядають як економічні функції держави:*

9.1. Запровадження та забезпечення дотримання законів та угод.

9.2. Забезпечення суспільними товарами та послугами.

9.3. Корегування проявів неспроможності ринку.

а) тільки 9.1.

б) тільки 9.2.

в) тільки 9.3.

г) 9.1, 9.2 та 9.3.

10. *Якщо виробництво деякого товару супроводжується несприятливими побічними наслідками, то приватний сектор вироблятиме:*

а) надто багато цього товару занадто низької ціни;

б) надто багато цього товару занадто високої ціни;

в) надто мало цього товару занадто високої ціни;

г) надто мало цього товару занадто низької ціни.

11. *Необхідність державного регулювання пов'язана з:*

а) циклічним характером розвитку економіки;

б) тенденцією ринку до монополізації;

в) наявністю міжнародних економічних зв'язків;

г) усі відповіді правильні.

12. *Державні замовлення, централізовано встановлені ціни, нормативи, ліцензії – це:*

а) заходи прямого державного регулювання;

б) заходи непрямого державного регулювання;

в) економічні функції держави;

г) немає правильної відповіді.

13. *Облікова ставка, норма банківських резервів, операції на відкритому ринку цінних паперів – це:*

а) заходи прямого державного регулювання;

б) заходи непрямого державного регулювання;

в) економічні функції держави;

г) немає правильної відповіді.

14. *Державна власність виконує такі функції:*

а) забезпечує функціонування стратегічно важливих об'єктів;

б) забезпечує соціально безпечне проведення наркотичних речовин і зброї;

в) є джерелом доходів для державного бюджету;

г) усі відповіді правильні.

15. Економічна політика, яка спрямована на забезпечення рівного доступу на національний ринок виробників усіх країн, називається:

- а) протекціонізм;
- б) феодалізм;
- в) політика вільної торгівлі;
- г) інституціоналізм.

Творчі завдання за темою заняття

1. Чи правильні такі твердження:

1.1. Держава регулює економічні відносини в суспільстві виключно за допомогою створення законодавчої бази для них.

1.2. У державному регулюванні сучасної економіки немає об'єктивної необхідності.

1.3. Антимонопольна політика є одним із напрямів державного регулювання економіки.

1.4. Державні замовлення, централізовано встановлені ціни, нормативи і ліцензії є інструментами прямого державного регулювання економіки.

1.5. Створення державою умов, в яких самостійно прийняті суб'єктами рішення будуть відповідати економічній політиці, є напрямом прямого регулювання.

1.6. Держава не може займатися безпосередньо виготовленням товарів і послуг для населення.

1.7. У державній власності перебувають, як правило, найбільш дохідні підприємства країни.

1.8. Протекціонізм – це економічна політика, яка спрямована на захист національного виробника.

2. Яку із цілей державного регулювання ви вважаєте найголовнішою? Чому?

3. Чи можливе об'єднання кейнсіанських і класичних положень під час формування економічної політики однієї країни? Відповідь обґрунтуйте.

4. Чому держава не може обмежитися, наприклад, тільки адміністративно-правовими засобами впливу на економіку?

Лабораторна робота за темою 16

Мета заняття: засвоїти основні підходи щодо систем вимірювання доходів та особливостей їх формування.

Методичні рекомендації

1. Сформувати структуру доходів громадян, виходячи з їх сутності та видів. Підготувати візуальне подання диференціації доходів у суспільстві.

2. Провести аналіз напрямів соціальної підтримки населення через проведення аналізу бюджету та структури його видаткової складової.

3. Подати порівняльну таблицю щодо державної підтримки незахищених верств населення за різними країнами світу.

4. Розрахуйте індекс цін, якщо за звітний період номінальна заробітна плата зросла на 20 %, а реальна заробітна плата знизилась на 20 %.

5. Якою буде норма прибутку, якщо вкладений капітал розміром у 12 млн грн приніс чистий прибуток у 600 тис. грн?

6. Використовуючи ресурс сайту ПНС за навчальною дисципліною "Основи економіки", виконати тестові завдання в режимі онлайн.

1. Премія – це вид зарплати;

- а) основної;
- б) додаткової;
- в) відрядної;
- г) погодинної.

2. Прибуток дорівнює:

- а) виручка мінус податки й амортизація;
- б) виручка мінус зарплата;
- в) актив мінус пасив;
- г) доходи мінус витрати.

3. Яку форму доходу отримує власник земельного ресурсу:

- а) прибуток;
- б) ренту;
- в) зарплату;
- г) позичковий відсоток?

4. *Норма позичкового відсотка буде вища, якщо комерційний банк надає:*

- а) кредит із заставою на 3 роки;
- б) кредит із заставою на 5 років;
- в) кредит без застави на 3 роки;
- г) кредит без застави на 5 років.

5. *Рівень доходів у ринковій економіці визначається:*

- а) державним комітетом з праці;
- б) профспілковими організаціями;
- в) попитом на результати діяльності;
- г) нормами справедливості.

6. *Що є найкращим критерієм оцінювання рівня життя в країні:*

- а) грошовий дохід на душу населення;
- б) реальний дохід на душу населення;
- в) рівень безробіття;
- г) рівень інфляції?

7. *Мінімальна зарплата вперше в світі впроваджувалась:*

- а) після промислового перевороту;
- б) після "Великої депресії";
- в) після Другої світової війни;
- г) унаслідок розпаду СРСР.

8. *Що можна вважати формою використання особистого доходу:*

- а) сплату податків;
- б) заощадження;
- в) дарування;
- г) споживання?

9. *Установлення державою мінімальної заробітної плати – це:*

- а) рекомендована нижня межа індивідуального доходу;
- б) розмір прожиткового мінімуму;
- в) нижня межа заробітної плати на будь-якому підприємстві;
- г) вартість основних продуктів споживання за певний період.

10. *Який чинник не впливає на ставку заробітної плати:*

- а) попит на працю;
- б) діяльність профспілок;
- в) норма позичкового відсотка;
- г) політика держави у сфері оплати праці?

11. Прибуток – це:

- а) винагорода за ризик;
- б) форма доходу за статус;
- в) гарантована форма доходу підприємства;
- г) різниця між валовим доходом і загальними витратами.

Творчі завдання за темою заняття

1. Чи правильними є твердження:

1.1. Номінальна зарплата завжди вища за реальну зарплату.

1.2. Власник кожного з економічних ресурсів отримує свою форму доходів.

1.3. Ренту отримує власник виключного ресурсу.

1.4. Ефективність у розподілі ресурсів не означає справедливості в розподілі доходів.

1.5. У сучасних умовах частіше використовується погодинна форма зарплати.

1.6. Одна людина може отримувати декілька форм доходів.

1.7. Нерівність у доходах є важливим стимулом економічного розвитку.

1.8. Чим більший комерційний ризик банку під час надання позики підприємству, тим менша норма позичкового відсотка.

1.9. Диференційну земельну ренту отримують фермери, що господарюють на найбільш родючих землях.

1.10. Механізм розподілу доходів істотно впливає на економічну ефективність.

2. Номінальна заробітна плата зросла на 40 %, а вартість споживчого кошика – на 15 %. Як і наскільки змінився рівень життя за інших рівних умов?

3. Величина капіталу, що надана в позику – 6 млн грн, депозитний відсоток – 6 %, норма позичкового відсотка за кредитом – 8 %. Чисті банківські витрати 200 тис. грн, власний капітал банку – 2 млн грн. Розрахуйте норму банківського прибутку.

3. Система оцінювання успішності навчання

Виконання кожного завдання для лабораторних занять оцінюється відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 6).

Таблиця 6

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

4. Рекомендована література

4.1. Основна

1. Борисов Е. Ф. Основы экономики : учеб. пособ. / Е. Ф. Борисов. – Москва : Юрайт-Издат, 2009. – 316 с.
2. Куликов Л. М. Экономическая теория : учебник / Л. М. Куликов. – Москва : ТК "Велби" ; Изд-во "Проспект", 2010. – 432 с.
3. Кураков Л. П. Курс экономической теории : учеб. пособ. для вузов / Л. П. Кураков, Г. Е. Яковлев. – 3-е изд. перераб. и доп. – Москва : Вуз и школа, 2003. – 514 с.
4. Курс экономической теории : учебник / под ред. М. Н. Чепурина, Е. А. Киселева. – 4-е изд., доп. и перераб. – Киров : АСА, 2001. – 752 с.
5. Мочерний С. В. Економічна теорія : посібник / С. В. Мочерний. – Київ : Академія, 2003. – 653 с.

6. Основи економічної теорії : підручник / А. А. Чухно, П. Є. Єщенко ; за ред. А. А. Чухно. – Київ : Вища школа, 2001. – 606 с.
7. Політекономія : підручник / за ред. Ю. В. Ніколенка. – Київ : ЦУЛ, 2003. – 411 с.
8. Руднева О. А. Основы экономической теории : учеб. пособ. / А. О. Руднева. – Москва : Научная книга, 2011. – 252 с.
9. Современная экономика : учеб. пособ. / под ред. О. Ю. Мамедова. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2011. – 456 с.
10. Щетинін А. І. Політична економія / А. І. Щетинін. – Київ : ЦУЛ, 2011. – 480 с.
11. Экономика : учебник / под ред. Р. П. Колосовой. – Москва : Норма, 2011. – 345 с.
12. Экономика : учеб. пособ. / под ред. А. С. Булатова. – Москва : Юристъ, 2009. – 896 с.
13. Экономическая теория : учеб. пособ. / под ред. Н. И. Базылева. – Москва : ИНФРА-М, 2011. – 662 с.
14. Экономическая теория : учебник / под общ. ред. Г. П. Журавлевой, Л. С. Тарасевича. – Москва : ИНФРА-М, 2011. – 714 с.
15. Экономическая теория : учебник / под ред. Н. И. Базылева, С. П. Гурко. – Москва : ИНФРА-М, 2010. – 512 с.
16. Экономическая теория : учебник / под ред. О. С. Белокрыловой. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2011. – 448 с.
17. Экономическая теория : учебник / под ред. В. Д. Камаева, Е. И. Лобачевой. – Москва : Юрайт-Издат, 2010. – 557 с.
18. Экономическая теория : учеб. пособ. / под ред. В. И. Видяпина. – Москва : ИНФРА-М, 2011. – 714 с.
19. Економічна теорія : посібник для вищої школи / Є. М. Воробйов, А. А. Гриценко, В. М. Лісовицький та ін. ; під заг. ред. Є. М. Воробйова. – Київ : Корвін, 2003. – 704 с.

4.2. Додаткова

20. Акимов Н. И. Политэкономия современного способа производства / Н. И. Акимов. – Москва : Экономика, 2003. – 207 с.
21. Амосова В. В. Экономическая теория / В. В. Амосов. – Санкт-Петербург : Питер, 2000. – 475 с.

22. Амосов А. И. Последствия сверхускорения эволюции экономики и обществ в последние столетия: закономерности социального и экономического развития : учебник / А. И. Амосов. – Москва : Изд-во ЛКИ, 2009. – 312 с.
23. Архангельський Ю. Про необхідність державного планування ринкової економіки / Ю. Архангельський // Економіка України. – 2004. – № 3. – С. 47–52.
24. Афанасьев Н. Время глобализации / Н. Афанасьев // Мировая экономика и международные отношения. – 2005. – № 10. – С. 23–30.
25. Валлерстайн И. Анализ мировых систем ситуация в современном мире / И. Валлерстайн. – Санкт-Петербург : Университетская книга, 2001. – 416 с.
26. Вэй Х. Современная региональная экономика в Китае / Х. Вэй. – Пекин : Экономическое управление пресс, 2010. – 302 с.
27. Гнатюк М. М. Відносини з ЄС та процес європейської інтеграції України : монографія / М. М. Гнатюк. – Київ : Либідь, 2009. – 199 с.
28. Гаврилук О. В. Теоретичні та методологічні підходи до вивчення сучасних глобальних регіональних тенденцій / О. В. Гаврилук // Регіональна економіка. – 2012. – № 3. – С. 7–13.
29. Геец В. М. Проблемность структурных трансформаций экономики стран с развивающимися рынками / В. М. Геец // Економіка та прогнозування. – 2009. – № 1. – С. 54–69.
30. Голубець М. А. Розвиток "сталій" чи "збалансований"? / М. А. Голубець // Український географічний журнал. – 2006. – № 2. – С. 66–69.
31. Заблоцький Б. Ф. Національна економіка : підручник / Б. Ф. Заблоцький. – Львів : Новий світ – 2000, 2009. – 582 с.
32. Какутич Е. Ю. Устойчивое развитие как концептуальная основа трансформации мировой экономики / Е. Ю. Какутич // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 1. – С. 62–74.
33. Клинова-Дацюк Г. М. Україна та інтеграційні процеси в сучасній Європі : навч. посіб. / Г. М. Клинова-Дацюк. – Рівне : НУВГ, 2012. – 189 с.
34. Ларіна Я. С. Розвиток людського капіталу в умовах глобалізації : монографія / Я. С. Ларіна, О. С. Брацлавська. – Київ : Академія, 2012. – 248 с.
35. Лібанова Е. М. Демографічні чинники бідності / Е. М. Лібанова. – Київ : Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, 2009. – 184 с.

36. Мазырин В. М. Реформы переходного периода во Вьетнаме (1986 – 2006 гг.): направления, динамика, результаты / В. М. Мазырин. – Москва : Ключ-С, 2007. – 336 с.
37. Патон Б. Є. Національна парадигма сталого розвитку України / Б. Є. Патон. – Київ : Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України", 2012. – 72 с.
38. Половинкин Н. Ю. Неравномерность распределения и экономический рост / Н. Ю. Половинкин // Экономист. – 2010. – № 5. – С. 47–63.
39. Попов О. Є. Генезис та еволюція концепції прав власності в контексті розвитку сучасної інституціональної теорії / О. Є. Попов // Бизнес Информ. – 2013. – № 3. – С. 6–11.
40. Поручник А. М. Національний інтерес України: економічна самодостатність у глобальному вимірі : монографія / А. М. Поручник. – Київ : КНЕУ, 2008. – 352 с.
41. Приказка С. О. Концепція сталого розвитку і проблеми економічного зростання і розвитку / С. О. Приказка // Науковий вісник "Демократичне самоврядування". – 2014. – Вип. 13. – С. 2–8.
42. Пуригіна О. Г. Міжнародні економічні конфлікти : навч. посіб. / О. Г. Пуригіна. – Київ : ЦУЛ, 2008. – 280 с.
43. Резкин П. Е. Национальная экономика Беларуси : учеб.-метод. пособ. / Е. П. Резкин, Е. А. Сивицкая. – Новополоцк : ПГУ, 2013. – 91 с.
44. Скрипниченко М. І. Фактори макроекономічної нестабільності в системі моделей економічного розвитку : монографія / М. І. Скрипниченко. – Київ : ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАНУ", 2012. – 720 с.
45. Сльозко О. О. Проблеми ефективної участі України у міжнародному поділі праці і підвищення ролі зовнішньоекономічних зв'язків / О. О. Сльозко // Економічні інновації. – 2011. – Вип. 43. – С. 300–306.
46. Сорос Дж. Эпоха ошибок: мир на пороге глобального кризиса / Дж. Сорос. – Москва : Альпина Бизнес Букс, 2008. – 202 с.
47. Соскін О. І. Глобальна модель політичної та економічної влади: трансформація парадигми / О. І. Соскін, Н. О. Матвійчук-Соскіна // Економічний часопис–XXI. – 2014. – № 9–10 (1). – С. 4–9.
48. Тодаро М. П. Экономическое развитие : учебник / М. П. Тодаро. – Москва : Экономический факультет МГУ, ЮНИТИ, 1997. – 671 с.

49. Шаститко А. Е. Новая институциональная экономическая теория / А. Е. Шаститко. – Москва : ТЕИС, 2010. – 828 с.

50. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития / Й. А. Шумпетер. – Москва : Директмедиа, 2008. – 436 с.

4.3. Інформаційні ресурси

51. Державна регуляторна служба України. – Режим доступу : <http://www.dkrp.gov.ua/>.

52. Енциклопедія України в Інтернеті [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.encyclopediaofukraine.com/>.

53. Комітет Верховної Ради України з питань бюджету. – Режим доступу : <http://budget.rada.gov.ua/>.

54. Міністерство фінансів України. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/>.

55. Національний банк України. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua/>.

56. Офіційний портал Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua/>.

57. Портал новин. – Режим доступу : <http://sweetukraine.bigmir.net/>.

58. Український інформаційний та експертний центр з питань зовнішньої торгівлі. – Режим доступу : <http://www.ukrdzi.com.ua/>.

59. Урядовий портал. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/>.

Зміст

Вступ.....	3
1. Завдання для лабораторних занять	5
2. Зміст лабораторних завдань та методичні рекомендації до їх виконання	10
3. Система оцінювання успішності навчання	44
4. Рекомендована література.....	44
4.1. Основна	44
4.2. Додаткова	45
4.3. Інформаційні ресурси.....	48

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ

**Методичні рекомендації
до лабораторних робіт
для студентів спеціальності
291 "Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Азаренков** Григорій Федорович

Відповідальний за видання *І. П. Отенко*

Редактор *В. О. Дмитрієва*

Коректор *В. Ю. Труш*

План 2021 р. Поз. № 42 ЕВ. Обсяг 50 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*